

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОДИДАКТИКИ [CURRENT ISSUES IN LINGUODIDACTICS]

УДК 378.147

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 22.11.2023 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 25.11.2023 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 98,89 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2024.45.11>

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ТА ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Любов Василівна Наконечна (м. Київ, Україна)

liubov.nakonechnaya@gmail.com

асистент кафедри германської філології та перекладу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті розглядаються роль цифрових інновацій в навчанні іноземних мов на різних рівнях навичок та їх вимірів у різних сферах реальної соціальної дії, де ефективним інструментом оцінювання досягнень студентів є матриця Ф. Лафлера, що базується на концепції стандартизованої шкали вимірювання рівня знань з європейських мов (CEFR), яка сприяє об'єктивності та точності процесу оцінювання, оскільки враховує різні аспекти мовного навчання, включаючи рівні грамотності, структурні компоненти та функції мови, що є ключовими вимірами викладання та вивчення мов і створюють систематизований підхід до оцінювання рівня знань та індивідуальних досягнень студентів, стаючи підґрунтям для визначення та вирішення їх індивідуальних освітніх потреб.

Наголошено, що використання таких стандартизованих методик оцінки може бути особливо корисним у міжнародному контексті, де студенти з різних країн можуть бути оцінені за однаковими критеріями, що дозволить уникнути недоліків у тлумаченні ними оцінок, оскільки створює базу для порівняння рівня знань між

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Роль інноваційних технологій у навчанні та викладанні іноземних мов (Українською) [Rol' innovacijnyh tehnologij u navchanni ta vykladanni inozemnyh mov]

© Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

різними групами студентів і сприяє збільшенню об'єктивності та ефективності процесу оцінювання, створюючи стійку основу для розвитку освітньої системи в цілому.

Ключові слова: навчання іноземних мов, матриця Ф. Лафлера, CEFR, функції мови, глибоке вивчення мови, цифрова грамотність, цифрове навчання, соціальна дія.

OVERCOMING CULTURAL SHOCK AMONG INTERNATIONAL STUDENTS

Lyubov V. Nakonechna (Kyiv, Ukraine)

liubov.nakonechnaya@gmail.com

lecturer at Department of Department of German Philology and Translation

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article discusses the role of digital innovations in teaching foreign languages at different skill levels and their measurements in various spheres of real social action. An effective assessment tool for students' achievements is the Lafleur matrix, based on the concept of the standardized scale for measuring language proficiency levels (CEFR). This approach enhances the objectivity and accuracy of the assessment process by considering various aspects of language learning, including literacy levels, structural components, and language functions, which are key dimensions of language instruction and learning. It provides a systematic approach to evaluating knowledge levels and individual student achievements, serving as a basis for identifying and addressing their educational needs.

Emphasis is placed on the utility of such standardized assessment methodologies, particularly in an international context, where students from different countries can be evaluated against the same criteria. This helps avoid inconsistencies in their interpretations of assessments, as it establishes a basis for comparing knowledge levels among different student groups, thereby increasing the objectivity and effectiveness of the assessment process. It creates a stable foundation for the development of the education system as a whole.

Keywords: teaching foreign languages, Lafleur matrix, CEFR, language functions, deep language learning, digital literacy, digital education, social action.

Вступ. Дослідження використання мови та цифрових технологій у процесі викладання та навчання іноземних мов у закладах вищої освіти має розглядатися з точки зору праксеологічного підходу, тобто аналізу дії та рішення, що застосовуються у цифровому навчанні мови, де її розуміння включає три основні взаємопов'язані системні аспекти: лінгвістику, психолінгвістику та нейропсихолінгвістику, остання з яких висвітлює, ідентифікує та демонструє всі біологічні та нейрофункціональні зв'язки, пов'язані із засвоєнням природної мови.

Говорячи про навчання читання та письма, усі мови, незважаючи на їхню подібність, вимагають як взаємних, так і різних підходів, пов'язаних із різними кодифікаціями, їхніх письмових слідів, зроблених чи прочитаних, а також із складністю варіацій цих кодифікацій, що потребує ідентифікації міжлінгвістичних дидактичних констант викладання-вивчення іноземних мов та їх інтеграції в цифровий освітній простір.

Отже, **актуальність** нашого дослідження полягає у вивченні впливу цифрового середовища на процес навчання та розвиток мовних навичок, розуміння яких є важливим аспектом для подальшого ефективного використання цифрових технологій у навчальних цілях.

Мета дослідження полягає в аналізі впливу цифрових технологій на процес навчання та розвиток мовних навичок у студентів.

Об'єктом дослідження є процес навчання та розвиток мовних навичок у студентів. **Предметом дослідження** є використання цифрових технологій у навчальному процесі та їх вплив на ефективність навчання та розвиток мовних компетенцій.

Виклад основного матеріалу. Розподіл ролей у процесі викладання та навчання зазнав значних змін під впливом конструктивізму та соціоконструктивізму, які спричинили реформування глобальної системи освіти у 1990-х роках, започаткувавши новий підхід, спрямований на розвиток навичок і перехід від парадигми викладання до парадигми навчання, що значно вплинуло на стратифікацію навичок та їх компонентів у навчанні.

В свою чергу, стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) та цифрових технологій, їх інтеграція до життя соціуму, також не могли не позначитися на викладанні та вивченні мов, де вони посіли чільне місце, особливо у закладах вищої освіти, ставши невід'ємними інструментами для набуття певних знань та практичних навичок. Така індустріальна революція спричинила значний прогрес

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Роль інноваційних технологій у навчанні та викладанні іноземних мов (Українською) [Rol' innovacijnyh tehnologij u navchanni ta vykladanni inozemnyh mov]

© Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

у технологіях доступу до інформації, мовних корпусів, розпізнаванні голосу, автоматичному перекладі, а також словників, термінології тощо [Мартінез 2021, с. 109], імплементація яких в освітній процес відбулася шляхом засобів зв'язку та отримання інформації, наприклад, за допомогою мобільних телефонів, цифрових планшетів тощо, значно розширюючи можливості під час викладення та засвоєння навчального матеріалу, тим самим позитивно впливаючи на якість навчання, викладання та оцінювання, наближаючи їх до Загальноєвропейських стандартів мовної освіти [1; 2; 3].

Слід наголосити, що значний прогрес у секторі штучного інтелекту відзначився лише на початку 2023 року, в першу чергу, розвитком мовних моделей, таких як GPT-4, які володіють здатністю створювати мову "машинним" способом і відтворювати як емоційні, так і сприйнятливі її аспекти і, завдяки своїм широкому загальному знанням, у тому числі можливостям розв'язувати складні завдання, є креативним і здатним до співпраці, оскільки спроможний спільно з користувачами генерувати, редагувати та виконувати творчі та технічні письмові завдання, а також створювати все більш складні та ефективні мовні моделі на базі величезного масиву даних і їх обчислень.

Отже, використання цифрових технологій у викладанні та вивченні мов, надає значних можливостей у спільній роботі і співпраці між учасниками навчального процесу, дозволяючи їм швидко та зручно обмінюватися даними, координувати дії та спільно працювати над проєктами чи завданнями, створюючи певний соціальний і дидактичний взаємозв'язок, взаємопідтримку та гармонію між різними освітніми аспектами, методами, стратегіями або підходами, спрямованими на досягнення спільної мети у навчанні, де колаборативна система є необхідною умовою такого діяльнісного процесу і ключовим аспектом, який ілюструє динаміку цифрового навчання, забезпечуючи системно-синергетичну дію для спільного розвитку навчально-оцінювальних дій між студентами та викладачами, сприяючи у тому числі і індивідуальній підтримці студентів.

Слід наголосити, що колаборативна система навчання іноземних мов більш орієнтована на реальне використання мови і ґрунтується на взаємодії та спільному конструюванні значень, де діяльність розглядається у контексті чотирьох типів комунікації: прийом, виробництво, взаємодія та посередництво, які різняться між трансакційним і міжособистісним використанням мови, з

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

The Role of Innovative Technologies in Teaching and Learning Foreign Languages (in Ukrainian)**[Rol' innovacijnyh tehnologij u navchanni ta vykladanni inozemnyh mov]**© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

одного боку, та міжособистісним і концептуальним використанням мови (розвитком ідей), з іншого.

Зазначимо, що основними компонентами класичного навчання є викладач, студент і знання [4; 5], але із розвитком віртуального середовища, на думку Р. Фаєрбера [6], в свою чергу, додається і четвертий, контекстний компонент – *цифровий освітній простір*, що поєднує у собі веб-відносини, веб-викладання та веб-навчання, де провідними залишаються взаємозв'язки між викладачем і студентом, між студентом і знаннями, а також між знаннями та викладанням, які мають бути гнучкими та адаптативними до різних реалій дистанційного навчання та практик.

Основні принципи навчання іноземних мов на рівнях навичок та їх вимірів в усіх сферах реальної соціальної дії можна представити матрицею Ф. Лафлера [7, р. 36] та концепціями стандартизованої шкали вимірювання рівня знань з європейських мов CEFR (Common European Framework of Reference for Languages, далі CEFR) [1; 2; 3], метою яких є опис досягнень студентів, що вивчають мову, а також покращення їх взаємодії із викладачами, де стратифікація навичок або їх розмірів поділяються на *горизонтальну* вісь, що ідентифікує та класифікує типи навичок або спектр знань, і *вертикальну*, яка організує сфери застосування і структурує компоненти відповідно до їх відносної складності. Також CEFR розкриває широкий спектр структурних компонентів мовного навчання, ґрунтуючись на діях, і визначає три ключові виміри викладання та вивчення мов: рівні грамотності, структурні компоненти мови та функції мови, які були розроблені Радою Європи з 1960-х років для сприяння багатомовності, де регулярне створення навчальних матеріалів підтримує впровадження цих принципів у практичній діяльності, враховуючи важливість мовленнєвих та писемних мовних функцій у глибокому навчанні.

Як зазначає Р. Якобсон, функції мови – референтна, конативна, фатична, емоційна (експресивна), металінгвістична та поетична (риторична) – відповідають за спрямованість на дійсність, дію, підтримку спілкування, вираження емоцій, розуміння мовного коду та мистецьке оформлення мови, а також розподіляють можливості її використання з урахуванням різноманітності та складності усного або письмового дискурсу [8].

Отже, оволодіння мовою передбачає засвоєння мовних компонентів, які можуть не мати вирішального значення для усного мовлення, проте грають

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Роль інноваційних технологій у навчанні та викладанні іноземних мов (Українською) [Rol' innovacijnyh tehnologij u navchanni ta vykladanni inozemnyh mov]

© Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

важливу роль у рівні грамотності, особливо у контексті метакогнітивної рефлексії, що є важливою складовою глибокого вивчення мови.

CEFR (2021) відзначає, що, відповідно до соціоконструктивістських підходів у системі навчання та вивчення мов, використання онлайн-ресурсів сприяє засвоєнню мовних компонентів і поліпшенню навичок комунікації і стратегій через розуміння, планування, виконання, контроль і оцінку комунікативних дій, створюючи теоретичні умови для використання цифрових технологій в дистанційному навчанні [3, р. 23].

Наголосимо, що цифровий освітній простір не лише специфічний для дистанційного навчання, але й загальний для всіх цифрових технологій у сучасній соціальній діяльності, де цифрові технології стали невід'ємною складовою суспільства, впливаючи у тому числі і на його грамотність. Тому, цифрові технології встановлюють не тільки очікувані навички в навчанні, але й потребують від викладачів розвитку цифрової грамотності – етичної поведінки і технологічних вмінь з використання потенціалу цифрових технологій для навчання.

Отже, у вивченні мови навички та знання повинні бути включені в глибоке навчання, оскільки вони є структурними компонентами цього процесу, де глибоке вивчення мови передбачає включення трьох типів знань: декларативних, процесуальних і умовних, які визначені у когнітивній психології. Крім того, слід класифікувати загальні навички за чотирма сферами знань, визначаючи їх розташування на різних рівнях соціальної системи дій, тому ці знання також мають бути включені до глибокого вивчення мови з використанням цифрового підходу та дистанційного навчання.

Слід наголосити, що цифрове навчання та вивчення мов у системах вищої освіти відповідає концепції соціальної дії, де актори враховують соціальні об'єкти, контекст, символи та правила, орієнтуючи свої дії і взаємодіючи з іншими акторами та культурним середовищем [9]. Тому цифрове навчання-вивчення мов має враховувати п'ять основних параметри соціальних інновацій як соціальної реальності, оскільки воно вирішує соціальну проблему на мікросоціальному або місцевому рівні, має соціальну мету та базується на цінностях, що надихають певну кількість соціальних акторів, є результатом мобілізації множини акторів, має своїх "покупців" та виходить за межі етапу експериментування для входження до процесу інституціоналізації.

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

The Role of Innovative Technologies in Teaching and Learning Foreign Languages (in Ukrainian)**[Rol' innovacijnyh tehnologij u navchanni ta vykladanni inozemnyh mov]**© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

Висновки. Дослідження використання цифрових технологій у процесі викладання та навчання іноземних мов у закладах вищої освіти встановило, що глибоке навчання та його компоненти є ключовими складовими в системі дистанційного навчання мов, а використання матриці Лафлера та CEFR сприяють покращенню якості навчання та оцінювання студентів, забезпечуючи тим самим ефективне вивчення мови, у тому числі і з залученням сучасних технологій.

Також на основі проведеного праксеологічного аналізу встановлено, що *позитивними* аспектами використання цифрових інструментів є поліпшення дидактичних підходів і творчості як викладачів, так і студентів, можливість індивідуалізації навчання і ефективна координація учбової спільноти, а *негативними* – цифровий розрив, який може стати загрозою для систем освіти та суспільств, що не мають необхідних ресурсів для створення та доступу до цифрових навчальних середовищ, а також відчуття дистанційності у фізично-академічному дискурсі, який може становити загрозу для психічного здоров'я та емоційної рівноваги студентів. Тому, навіть за умови, що комунікація в режимі реального часу може сприяти у розв'язанні цієї проблеми, важливо не забувати і про можливість поліпшення відносин за допомогою цифрових технологій, зокрема індивідуалізації спілкування на комунікаційних платформах.

Отже, при використанні цифрового простору у системах освіти слід забезпечити баланс між їхнім використанням та управлінням цифровими ресурсами для досягнення позитивних результатів.

Література:

1. Conseil de l'Europe. *Cadre européen commun de référence pour les langues – Apprendre, enseigner, évaluer* (Didier, 2001).
2. Conseil de l'Europe. (2018). *Cadre européen commun de référence pour les langues – Apprendre, enseigner, évaluer. Vol.: Complémentaire avec de nouveaux descripteurs: Programme des Politiques linguistiques* (Division des Politiques éducatives. Service de l'Éducation, 2018).
3. Conseil de l'Europe. *Cadre européen commun de référence pour les langues – Apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire: Programme des Politiques linguistiques* (Division des Politiques éducatives. Service de l'Éducation, 2021).
4. Houssaye, J. *Théorie et pratiques de l'éducation scolaire (I) – Le triangle pédagogique* (Peter Lang, 1988).
5. Houssaye, J. *Théorie et pratiques de l'éducation scolaire*, 3e éd. (Peter Lang, 2000).
6. Faerber, R. Le groupe d'apprentissage en formation à distance : ses caractéristiques dans un environnement virtuel. In *La place des TIC en formation initiale et continue*, F. Larose,

(Актуальні питання лінгводидактики [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

Роль інноваційних технологій у навчанні та викладанні іноземних мов (Українською) [Rol' innovacijnyh tehnologij u navchanni ta vykladanni inozemnyh mov]

© Наконечна Л. В. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

- T. Karsenti (Éds.) (Éditions du CRP, 2002): 99-128. URL: https://www.researchgate.net/publication/267553983_La_place_des_TIC_en_formation_initiale_et_continue
7. Lafleur, F. (2022). *Les pratiques émergentes à privilégier en contexte d'enseignement comodal au secteur des jeunes. Rapport de recherche-action-formation préparé pour le ministère de l'Éducation du Québec (MÉQ) – Phase II.* (Gouvernement du Québec? 2022). URL: https://www.education.gouv.qc.ca/fileadmin/site_web/documents/education/PAN_Pratiques-emergentes-contexte-comodal-phase2.pdf
 8. Jakobson, R. *Les fondations du langage – Essais de linguistique générale* (N. Ruwet, trad. et préface) (1963). URL: [http://www.leseditionsdeminuit.fr/livre-Fondations_du_langage_Essais_de_linguistique_g%C3%A9n%C3%A9rale_I%C2%A0\(Les\)-2137-1-1-0-1.html](http://www.leseditionsdeminuit.fr/livre-Fondations_du_langage_Essais_de_linguistique_g%C3%A9n%C3%A9rale_I%C2%A0(Les)-2137-1-1-0-1.html)
 9. Parsons, T., Shils, E. *Toward a General Theory of Action* (Harvard University Press, 1951). URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.4159/harvard.9780674863507/html>

References:

1. Conseil de l'Europe. *Cadre européen commun de référence pour les langues – Apprendre, enseigner, évaluer* (Didier, 2001).
2. Conseil de l'Europe. (2018). *Cadre européen commun de référence pour les langues – Apprendre, enseigner, évaluer. Vol.: Complémentaire avec de nouveaux descripteurs: Programme des Politiques linguistiques* (Division des Politiques éducatives. Service de l'Éducation, 2018).
3. Conseil de l'Europe. *Cadre européen commun de référence pour les langues – Apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire: Programme des Politiques linguistiques* (Division des Politiques éducatives. Service de l'Éducation, 2021).
4. Houssaye, J. *Théorie et pratiques de l'éducation scolaire (I) – Le triangle pédagogique* (Peter Lang, 1988).
5. Houssaye, J. *Théorie et pratiques de l'éducation scolaire*, 3e éd. (Peter Lang, 2000).
6. Faerber, R. Le groupe d'apprentissage en formation à distance : ses caractéristiques dans un environnement virtuel. In *La place des TIC en formation initiale et continue*, F. Larose, T. Karsenti (Éds.) (Éditions du CRP, 2002): 99-128. URL: https://www.researchgate.net/publication/267553983_La_place_des_TIC_en_formation_initiale_et_continue
7. Lafleur, F. (2022). *Les pratiques émergentes à privilégier en contexte d'enseignement comodal au secteur des jeunes. Rapport de recherche-action-formation préparé pour le ministère de l'Éducation du Québec (MÉQ) – Phase II.* (Gouvernement du Québec? 2022). URL: https://www.education.gouv.qc.ca/fileadmin/site_web/documents/education/PAN_Pratiques-emergentes-contexte-comodal-phase2.pdf
8. Jakobson, R. *Les fondations du langage – Essais de linguistique générale* (N. Ruwet, trad. et préface) (1963). URL: [http://www.leseditionsdeminuit.fr/livre-Fondations_du_langage_Essais_de_linguistique_g%C3%A9n%C3%A9rale_I%C2%A0\(Les\)-2137-1-1-0-1.html](http://www.leseditionsdeminuit.fr/livre-Fondations_du_langage_Essais_de_linguistique_g%C3%A9n%C3%A9rale_I%C2%A0(Les)-2137-1-1-0-1.html)
9. Parsons, T., Shils, E. *Toward a General Theory of Action* (Harvard University Press, 1951). URL: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.4159/harvard.9780674863507/html>

(Current issues in linguodidactics [Aktual'ni pytannja lingvodydaktyky])

The Role of Innovative Technologies in Teaching and Learning Foreign Languages (in Ukrainian)

[Rol' innovacijnyh tehnologij u navchanni ta vykladanni inozemnyh mov]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.], liubov.nakonechnaya@gmail.com